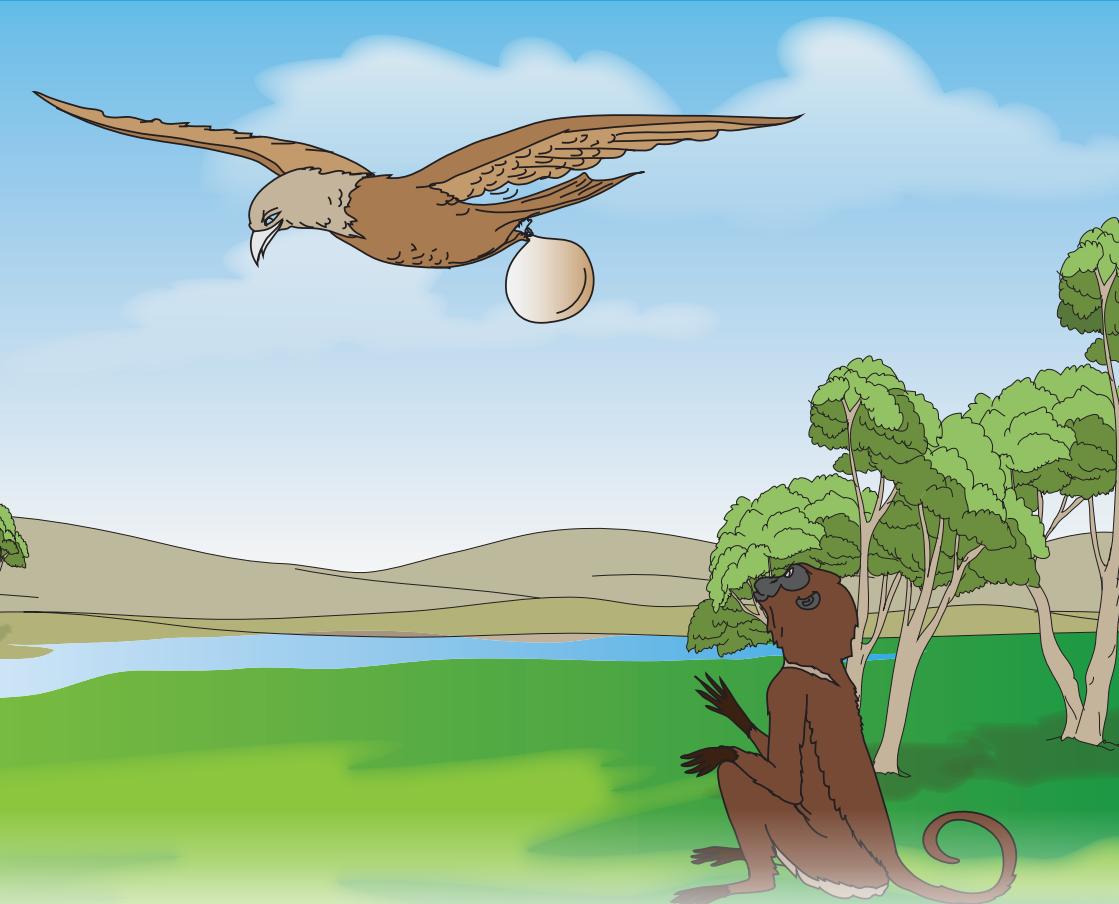

Pugiya

Leveled

Wolayttatto Doona

Ha gujo nabbabo maxaafay Yuu Essi Eyidiyappe (USAID) beettida miishshaa maaduwaa Seev Ze Childdirenee (Save the Children), Luxettaa Moconaynne Tohossa Dalgga Manttiya Luxettaa Beeroy issippe hashetin giigidi attamettidaagaa.

2009 M.L.

The CC By license lets others distribute, adjust, and build upon this work, for free or commercially, as long as credit is given to the original creation. However, any changes from the original must be indicated.

For more info please refer: <https://creativecommons.org/licenses/>

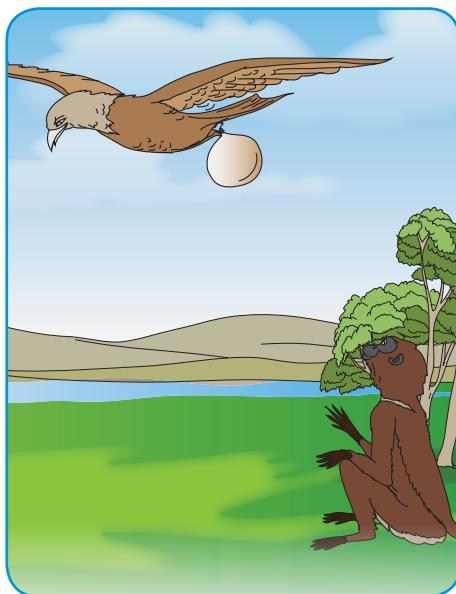

Pugiya

Kifilee 4

Saaminttay 16

Leveled

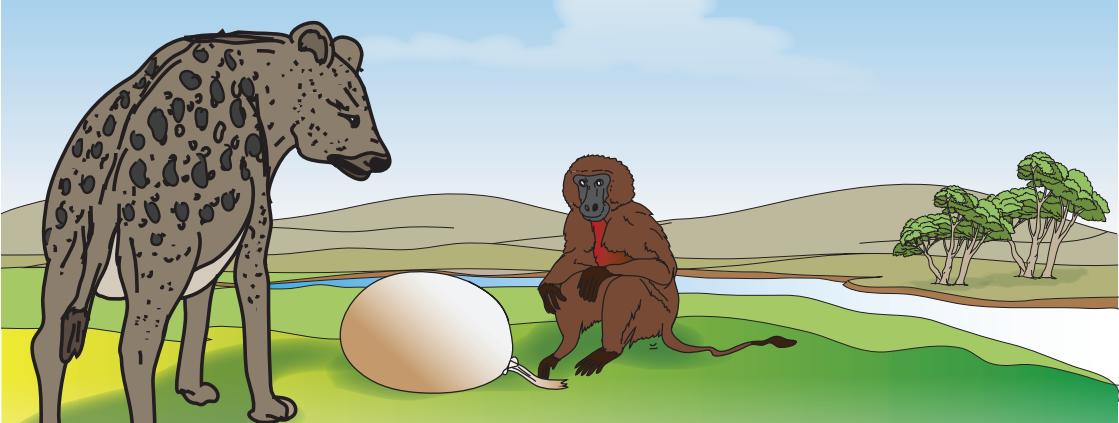

Luxissiyageetussi Kaaletuwa

Naati nabbabuwa doommanaappe kase misiliyanne huuphe yohuwa bessidi nabbaboy odiyoba malana mala oychchite. Nabbabi simmidi wurssettan de'iya oyshata zaarana mala oottite.

Nabbabuwappe kasetiya Mali be'o Oyshaa

Huuphe yohuwanne koohuwa bollan de'iya
misiliya xeelliyo wode ha nabbaboy ay odanaba
milatii?

Shemppuwa 1: Godariyanne Qaariya

Issitoo qaree godariya banaara pugiyaa kaa'ana mala woossiis. Godaree, "Diggane qaariyawu tana gedee sakkees kaa'ana danddayikke," giis. Ne gediya qohiyaba gidenna, hayyannaa tanaara guuttaa kaa'arkkii," giidi woossidi aggenna ixxin godaree kaa'anawu maayettiis.

Yaatidaageeti qaariyara godariyara issippe pugiyaa kaassaa doommidosona. Qaaree phonqqidi godariyakko yeddin godaree zaaridi eesuwan phonqqibeenna. Godaree kuwasiya ba gediyan essidi singgi xeelliyo wode pugiyaa gidiyorin I shocennan gam"in qaaree, "Godariyawu haa shocikkii waanay?" giis.

Yaanin godaree, “Ta ishawu hagee miyo asho gidennee? Neeni waanada gediyen phonqqidi sa'aara gonddorssana gay?” giis. Yaa gi makkidi qaariyassi pugiya zaaridi phonqqiis. Godareekka ba wozanan, “Guuttaa kaa'ishin qaaree daafuriyogee attenna. He I aggidi biyo wode pugiya xuussada issi kuttan baara aggana. Ha''i co"u gaada daafurssana gakkanaashin kaassana,” giidi qoppiis.

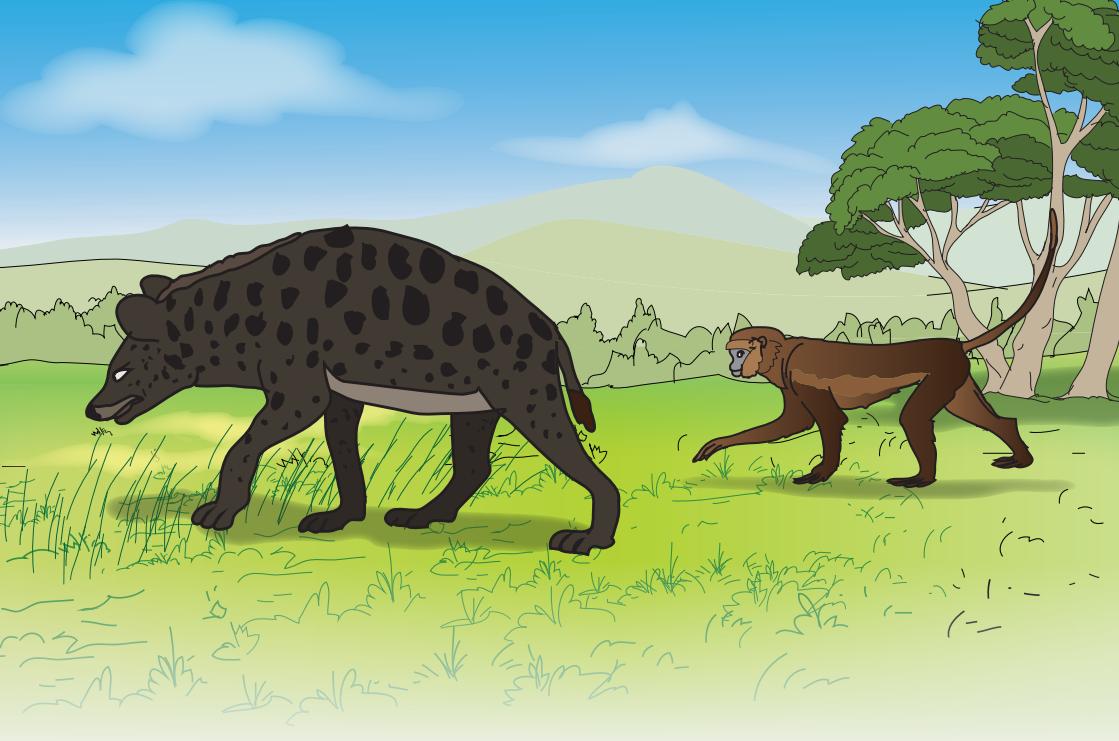
Yaatidageeti adussa saatiyawu kaa'in kaa'in qaaree daafurennan ixxidi ubba kaassaa ya gujji gujjidi biyogaa doommiis. Godaree qaaree kaassay iitin pugiya I aggidi biin maana giidi naagin naagin aggennan ixxiis. Yaanishin qaaree, “Hachchi gidissikko hara galla kaa'anawu oonne gakkidi ekkenna sohuwan qottana,” giis. Gidoppe attin pugiya qottana giyo qofaa godaree dosibeenna; gaasoykka qaaree aggidi biyo wode pugiya bawu maana koyiyo gishshaassa.

Godaree qottiyogaa dosibeenna gishshawu kaa'ana koyiis. Godariya kaa'anaagee keehi iiti uttiis. I

naagiyoy qaaree aggidi biyo wode pugya maanaagaa. Eti phonqqi phonqqidi kaa'ishin godariya tohuwappe halinnee pugee shaafa giddo geli aggiis. Yaatin godaree keehi dagammidi zaaranawu wottaa juuji aggiis.

Eti wonttaasappe kaa'iyo wode pugee issi ura kanttidi guyye aadhdhikko issuwa giidi qoodoosona. Godaree eqqidoy shaafaa ginaara. Wonttaasappe doommidi godaree bana kanttidi beenna mala loyttidi naagees. Ha''i akeekennan A toho giddoora aadhdhidi pugee biigiis. Godaree qaariya baggaara darotoo pugya aattiis. A baggaara aadhdhiyo wode hagee heezzantto.

Qaaree hini baggi shocidi aattido gishshawu ufayssan guppeesinne gonddorettees. Sa'an gondderettiiddi pugee shaafan gelidoogaakka be'ibeenna. Gondderettiyogaa gidissidi haranttuwakka aattanawu giidi denddi eqqiis. Yaaniyo wode godaree shaafaa matappe ha''i gakkanawu yibeenna.

Shemppuwa 2: Pugiyaa Oykkidee?

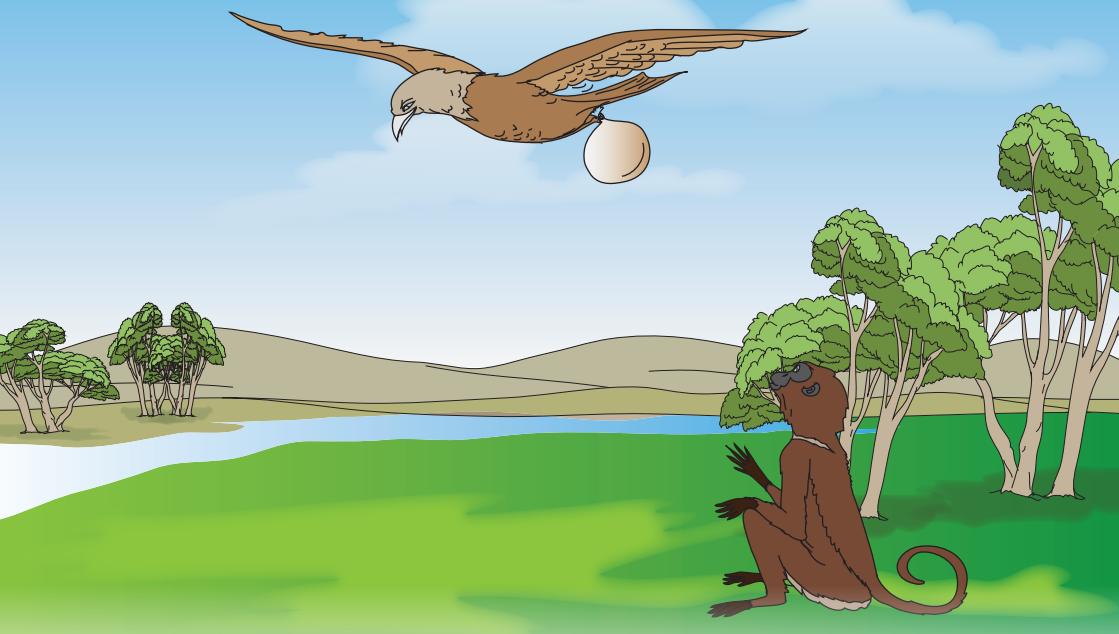
Godaree haniyobaa xayi uttiis. Pugiyaa qassi haattay tookkidi ekkidi biiddi de'eес. Godaree gaxaa gaxaa oykkidi pugiyaa kaalliyogaa doommiis. Gelidi kessenna mala haattawu ciimmatettay de'eес. Godariya michchiiddi de'iyay qassi I meennana attana haniyogaa. “Aafonne wora giddo gelikko ha pugee mule taappe attiis,” giidi qoppiis.

Godaree kaalli kaallidi biishin aafuwa xoqqatettaykka gujji gujji biyogaa doommiis. Godareekka hidootaa qanxxennan wonttaasappe pugya xeelliiddi kaallees. I kaallishin qaareekka guyyeera woxxidi gakkiis. Qaaree turaa duuttidi turan dafidi kessana giidi qoppiis.

Gidikkonne heeran maataappe attin mittinne turi baa.

Eti kaallishin mittaynne turay de'yo heeraa pugee tookettidi gakkiis. Pugee biyogaa aggidi mittay teqqin eqqiis. Eqqido sohuwan qassi haattaay shiiqidi uttidagee keehi yashshees. Eqqidaashin turan dafidi kessana giidi qaaree eesotidi issi mittaa kiyidi turaa duuttidi ekkidi yiis. Qaaree kiyido mittaa bollan qassi cora xinggilleti uttidosona.

Xinggilleti wonttaasappe doommidi godariyanne qaariya kaalliiddi de'oosona. Xinggilleti koyro godare enne qaaree pugya kaalliyogaa eribookkona. Eti de'yo mittaa mati shiiqin kuwaase malabaa kaallidi yiidoogaa eridosona. Ha xinggilleti wontta asay booraa shukkiyo sohuwan biidi ashuwa miidi kaallidi yiidaageeta.

Shemppuwa 3: Oonee pugya ekkiday?

Xinggaletti eti uttido mittaa qaaree kiyiyo wode sirphphi giidi xelloosona. Qaaree miittaappe adussa turaa achchan qanxxidi sololinnee sa'an wodhdhiigiis. Sa'an wodhdhi makkidi matan de'iya mittaappe issuwa menttiis. Yaatidi qaphe malabaa mittaa xeeran turan loyttidi qachchiis.

I he ubbabaa oottiyo wode godaree ba ayfiya pugya bollappe denttibeenna. Kaalo xallappe attin waati kessanaakko hiillaa koyenna. Godaree ashuwa keehi

dosees. Mittaa xeeran uttidi wonttaasappe haniyabaa kaalliya xinggilleti wudidi xeelliyogaa doommidosona. Godaree hagaa keena bari ayfiya denttennan naagiyobi aybakkonne loyttidi xinggilleti akeekiyogaa doommidosona.

Xinggilleti xeelliiddi de'ishin qaaree adussa mittaa xeeran hinggeta mala qachchidi haattaakko yeddiiddi de'eес. I yeddiyo ginaara xinggilleti xeelliyo wode pugee punettidi haattaa bollan de'eес. Yaaniyorin issi hegaa erida xinggillee paallidi binnee pugya ba gediyan oykkidi saluwa paalli aggiis.

Wonttaasappe gaxan eqqidi ba ayfiya pugiyappe denttennan xeelliiddi de'iya godaree dagaman ashshana giiddi guppidi haattan geli aggiis.

Wonttaasappe gelanawu yayrido haattaa pugya ashshana giidi guppi geliigiis. Godaree pugee uttidogee shaafa giddon gidiyogaa dogidaba milatees. Godaree shaafa giddo gelin haattay doonaaranne siiriyara geliyogaa doommiis.

Kessanawu mittaa haatta giddo yeddida qaaree dagaman melidi eqqiis. Keehi daganttiday qassi pugee ekettoogaa gidennan godaree shaafan guppidi gelidoogaa. Godaree hoollee gelenna mala guppidi kuwaasiya oyqqiyaba milatiiddi haatta giddo geliis. Xinggillee pugiya naa"u gediyen oyqqidi pude paallidi asay booraa shukkido heeraakko bees.

Qaaree hegaa xeelliyyogaa aggidi haattaa uyidi hayqqana haniya godariya ashshana koyyiis. Godaree guppidi haatta giddon gelin haattaa zeerida wogga shuchchay harchchinne duge gonddorettiigiis. Duge baggaara qassi wolqqaama soossoy de'ees. Shuchchay gondderettidi biyorin wontta shiiqi uttida haattay mulee goggiyogaa doommiigiis.

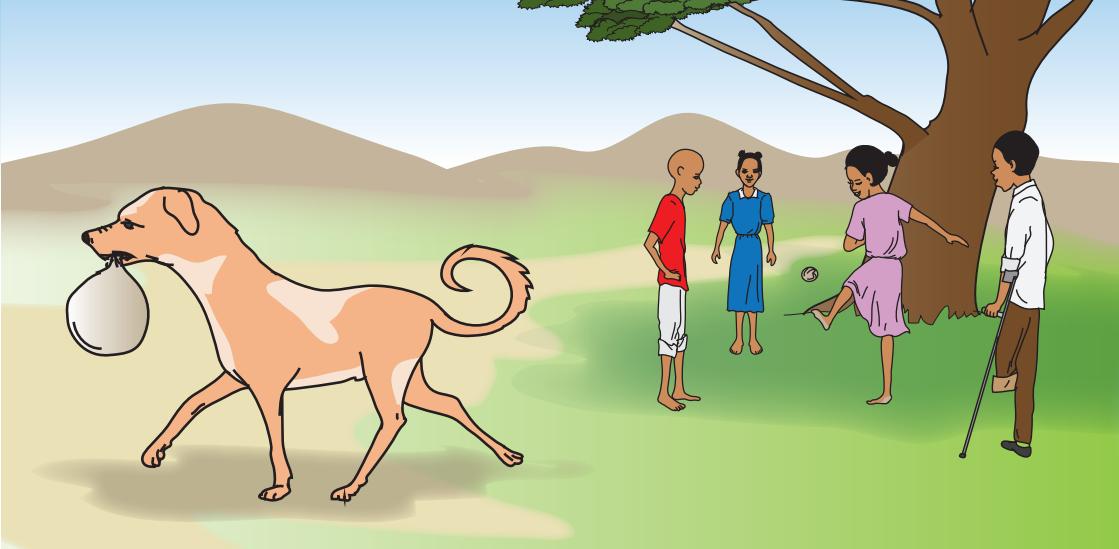
He goggiya haattay qassi godariya banaara tookkidi biyogaa doommiis. Godaree kiyanawu pirqqattin hanennan ixxiis. Haattay tookkidi godariya efiidi soossuwa xeeraara haahuwan de'iya ciimma haattaa bollan oliigiis. Qaaree keehi dagammiis. Wontta

banaara kaa'iya godaree hagaa mala metuwa giddo
geloogawu keehi kayyottiis.

Qaaree maaddana danddayibeennaagawukka keehi
kayyottiis. I qassi godaree guppidi gelees giidi
mule naagibeenna. Maaddennabawu bana waanidi
metuwan naaqqii gees ba wozanan. Godaree kunddiyo
wodekka haattaa giddon de'iya zaallan shocettidi
attenna giidi hirggiis. Godaree biidi kunddiyo wode
haattay tiskki giidi biittaa bollan laalettiis.

Qaaree erana koyidobay godaree attidaa
hayqqidaakkonne. Attidaa hayqqida be'ana giidi
shuchchaa bollan eqqidi ba qooriya adussiyogaa
doommiis. Godaree biidi kunddiyo wode wuxakettiya
haattay beetteesishin wodhdhido sohoy beettenna.
Duge wodhdhiyo sohoykka yaa haa xeellin beettenna.
Yaatin qaaree biradhdhiyan eqqidi qooriya
adussiyogaanne zaatturiyogaa doommiis.

Qaaree ba qooriya adussishin I eqqido shuchchay gonddorettiigiis. Wontta godariyagaadan haatta giddo geliiddi guutta xeeran attiis. Yaatin woxxidi gaxa kiyiis. Qaaree keehi dagammidi wozanay dagamaappe denddidaagan diddiqiyogaa doommiis. Yaaatin wontta xinggilleti uttido mittaa bollan eesoti kiyiigiis. Ha'i godaree kunddido sohoy loyttidi beetees.

Shemppuwa 4: Xinggillee awa efii?

Pugiyaa ekkida xinggillee paalli paallidi issi wogga wolaa mittaa bollan biidi uttiis. Wolaa garssan qassi qeeri naati kaa'iiddi de'ooosona. Wolaa garssan miizzay, dorssay, haree maataa issi baggaara moosona. Hara baggaara qassi naati shiiqidi kaa'ooosona.

Ha wolaa bolla biidi uttida xinggillee pugee sa'an wodhdhenna mala keehi naagettees. Duge xeelliyo wode kanay wolaa kuwan xiskkiis. Qeeri naati qassi buluwa shocci shocci kaa'ooosona. "Xinggilleekka kanay ha pugiyaa demmikko miitti aggana. Naati

qassi taappe kessi ekkidi wodhdhikko kuwaasedan
kaa'anawu de'osona," giidi qoppiis.

Hegaa ubbaa qoppidi pugee kessi ekkidi wodhdhenna
mala loyttidi naagiyogaa doommiis. Yaanishin wontta
aara mittaa bollan uttida hara xinggilleti ubbay
paalliiddi yoosona. Ha yiya xinggilleti ubbay maanawu
haniyabaa ekkidi yiidaba milatoogeeti eesoti paallidi
yiiddi de'osona.

Yi gakkinnee pugiya oyqqida xinggillee uttido wolaa
xeeraa bollan ubbay uttiigidosona. Wolaa xeeray
dugenne pude me'ana haniyogaa doommiigiis. Pugiya
oyqqida xinggiliyappe bolla baggaara uttida naa"u
xinggilleti yinnee A bollan kunddiigidosona. Yaanishin
oyqqido pugee kessi ekkinnee kanaa bollan biidi
wodhdhiigiis.

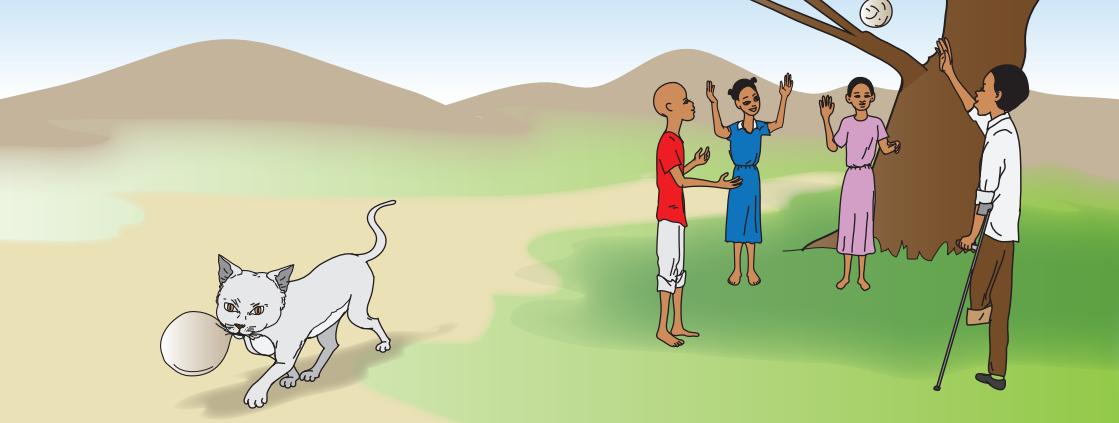
Xinggilletuppe kessi ekkida pugee kanaa bottan biidi
wohdhdiis. Kanay xiskkuwappe denddidi xeelliyo
wode pugee sinttan uttiis. Yaatin kanaykka miyobaa

demmaychchaas giidi carkkoy kiyenna mala yiicido
xeeraa sa'aidi mitta giddo woxxiyogaa doommiis.

Buluwa tohuwan shoci shoci kaa'iya naati xinggilleti
wolaa bollan yiidi uttiyoga oonne xeelliyabi baa.

Gaasoykka warettoosona woykko issoy issuwa yedettidi
kaa'oosona giidi qopposona. Guuttaa eqqi xeellidi
simmidi bantta kaassawu simmoosona. Issi buluwa
yedhdhi xuussikko haraa biidi ehoosona. Ehiya asi
akeekennan buluwa yedhdhi eqqidi xuussida ura gidees.

Naati xinggilletuppe kessi ekki wodhdhidaagee
puge gidiyogaa eriyakko co"u giidi aggokkona.
Loytti qachchidi pugiyana kaa'iyogaa doomanawu
de'oosona. Ha naati wontta booray shukettishin
pugiyaa ekkidi punnidi loyttidi qachchidoogee kaa'ana
koyishin xayiis. Naati pugiyaa koyin koyin xayin aggidi
ha'i buluwan kaa'oosona.

Shemppuwa 5: Pugiyaa Immiday Oonne?

Kanay mitta giddo biidi sa'o pugiyaa sa'an wottiis. Sa'an wotti makkin yaa haa naati yiidaakko xeelliyyogaa doommiis. Ha''ikka guyye simmidi xeelliyo wode oonne A kaallidi yiiday baa. Guyye xeellido sohuwappe simmidi pugiyaa sa'an xeelliyo wode pugee sinttan baa. Kanay dagammidi yaa, haanne guyye xeellin puge giyobi baa. Ba toho giddokka xeellin beettiabi aybinne baa.

Ayfee liphennan aybee ta sinttappe denttiday giidi maalaalettiis. Hinni keenan aybee ekkana danddayiyay giidi mule ammanettana danddayibeenna gishshawu ba heeraa xeellees. A matan issi qeeri mittay de'ees. Asikka meheekka A

matan beettenna. “Ooni ekkiis gaanee?” giidi barkka ha’ikka hidootaa qanxxennan yaa haa xeelliis.

Woni taanne yani uttada maagarkkinaashsha giidi mishettiyogaa doommiis. Ubba ta meennan aggikkokka naati buluwan kaa’iyogaappe pugiya kaa’idi ufayttana mala oottarkkinaashsha giidi qoppiis. Hegawu ubbawukka ha’i aybakko pugiya ta sinttappe liwuhu oottidi ekkiichchiis. Awappe demmana danddayiyanaa giidi yaa haa bichchaariyogaa doommiis.

I ehiidi pugiya wottido sohuwan issi garawiya xiskkidaaro kanay be’ibeenna. Garawiya ashawa shukkiyo sohuwan kaa’iya naati goofiniya ehiidi immin maa maada kallada xiskkaasu. I heeraa naatikka O keehi dosoosona. Akka qassi ba heeraa naata keehi dosawusu. Issoy issuwa keehi dosoosona.

Garawiya wontta qaaree naatu pugiya wolaappe wodhdhidi ekkidi biidoogaa be’asuu. Qaariya naati soo biidi laaxaa miidi yaanashin ekkada baasu.

Laaxaa miidi simmiyo wode yan han koyin koyin xayin buluwan kaa'iyogaa doommidosona. Qaaree pugiya ekkidi woxxidi wora giddo biigiis.

Garawiya qassi goofiniya ekkaa ekkidoogee kalissin woppu gaada shemppanawu miitta giddon xisskaasu. Naati kaassaa gidissiyo wode etaara baana gaada naagawus. Yaanishin kanay ha wontta pugiya ehiidi wottidoy A zin"ido sohuwana. Kanay O be'ibeennaagaa eraasu.

Yaatin I sa'an yaati wottiyorin garawiya ekkada cenggurssa sissennan woxxada baagaasu. I guyye simmiyogaa naagannee A sinttappe ekkada liwuhu gaagaasu. Kanay guyye xeellidi simmanaashin garawiya A sinttan baa. “Biittay hanggidi mittideeyye?” giidi biittaa duge xeellees. “Saluwa pude paallidee?” giidi saluwakko bonggotidi xeellees. Awa xeellinkka pugee beettana danddayibeenna.

Naati kanaakka ashawa loyttidi mizidosona. Gidikkonne kanay ha pugettida pugiya maanauwu

qoppidoogee maalaalees. Kanay pugee xayidoogaa ammanettibeenna gishshawu wontta zin"ido sohuwa loddan guyye simmiyogaa doommiis. Xayidoogaa ammanettibeenna gishshawu guyye guyye xeellees.

Naati kaa'ijo sohuwa gakkiyo wode naati pugiya phonqwoosona. Naa"u shuchchaa wottidi hoollee geliyo soho medhdhidosa. Kase coo yaa haa shocidi kaa'iyageti ha"i hoolliya naagiya urakka essidosona. Gaxankka xoonettiyo wode gelanawu naagiya naati eqqidosa. I xikkidaashin mitta giddo biida garawiyakka wolaa matan uttaasu. Hinni keenan garawiya awappe yaadee giidi maalaalettiis.

"Ha naati phonqqiyo pugee ta sa'ada biidoogeeyye haray? Simi hara booray hachchi shukettibeenna hara pugiya ehaanawu. Puge giddon carkkoy de'eesippe attin paallanawu qefee baa. Awa saluwara ha sohuwa taappe kasetidi ha pugee simmidee? Hagaa hachchi erana koshshees," giis.

Meeziya

Kaalliya oyshata nabbabo miiriya/yo dooridi issippe oottite. Issoy issuwa tololayuwa kaalliya oyshatu maaran yiggite.

1. Issi issi shemppuwa woysu daqiiqan cenggurssaa xoqqu oottada nabbabada wurssadii?
2. Mule shemppota woysu daqiiqan wurssada nabbabadii? Oonee ellellidi wurssiday?
3. Nabbabaydda woysu gamma gidenna ogiyan qaalata nabbabadii?
4. Nabbabaydda cenggurssaa bessiya sohuwan xoqqu oottadii?
5. Dumma dumma eeshshawatu /mehetu haasayaa waatada milatissadii?
6. Mule mehetus haasayaa milatissadiiyye woykko dumma dumma oottadii?

